

2015. DECEMBER

**EURÓPAI KULTURÁLIS
MENETREND**
A 2015–2018/2011-2014-ES IDŐSZAKRA SZÓLÓ
KULTURÁLIS MUNKATERVEK

**VEZETŐI
ÖSSZEFOGLALÓ**

**A kulturális tudatosság és kifejezőképesség
KÉZIKÖNYVE**

Az európai uniós tagállamok szakértőiből álló nyitott koordinációs módszer (OMC) munkacsoport a „kulturális tudatosság és kifejezőképesség” kulcskompetencia fejlesztéséről

1. Bevezetés

Az emberek folyamatosan keresik az értelmét mindannak, amit éreznek, látnak, hallanak vagy tapasztalnak. Ezt a szimbolikus jelentőségű folyamatot kulturális tudatosságunk és önkifejezési képességünk irányítja.

A kulturális tudatosság és kifejezőképesség az Európai Unió által 2006-ban meghatározott kulcskompetenciák sorában a nyolcadik¹ (KC#8). Az egész életen át tartó tanulásnak ezeket a kulcskompetenciáit a tudás, a készségek és az attitűdökkombinációja alkotja, amelyre különösen nagy szükség van az önmegvalósításhoz és egyéni fejlődéshez, a társadalmi beilleszkedéshez, az aktív polgári szerepvállaláshoz és a foglalkoztathatósághoz. Az Európai Bizottság az uniós tagországokkal együttműködve dolgozik a „kulcskompetenciák” – a tudás, készségek és attitűdök megerősítésén, hogy segítsen a tanulóknak az önmegvalósításban, majd életük későbbi szakaszában a munkavállalásban és a társadalmi részvételben. Ezek a kulcskompetenciák magukban foglalják az olyan „hagyományos” készségeket, mint az anyanyelvi és idegen nyelv-kommunikáció, a digitális ismeretek, az olvasottság és az alapvető matematikai és tudományos ismeretek, valamint az olyan horizontális készségek, mint a „tanulás elsajátítása”, a szociális és állampolgári felelősségvállalás, a kezdeményező-képesség, a vállalkozó szellem, végezetül a **kulturális tudatosság és kifejezőképesség**.

Az elképzelése kulcskompetenciák előmozdítása az alábbiak révén:

- színvonalas tanulás minden diák számára, megfelelő tanterv alapján;
- a korai iskolaelhagyás csökkentése;
- a kora gyermekkori oktatás javítása;
- a tanárok, intézményvezetők és a tanárképzésben résztvevő kollégák számára nyújtott támogatás javítása.

A kulturális tudatosság és kifejezőképesség transzverzális kompetencia, és az EU valamennyi tagállama kifejlesztett különböző eszközöket annak érdekében, hogy elősegítse ennek a kompetenciának az elsajátítását. A formális oktatásban (pl. iskolákban) ez közvetlen módon történik, a nem formális ágazatban (pl. kulturális intézményekben) közvetettebb módon, míg az informális tanulás (pl. a családokon és a társak csoportjain belül) szinte kizárólag követett. A kifejezetten a kulturális tudatossággal és kifejezőképességgel foglalkozó főbb eszközök a művészeti oktatás és a kulturális oktatás; mindkettő elengedhetetlen az egész életen át tartó tanuláshoz, valamint a személyiség és az állampolgári tudatosság teljes kifejlődéséhez.

A művészeti és kulturális oktatásról folyó nyilvános viták során különböző érveléseket alkalmaznak. Egyesek a gazdag esztétikai hagyományt követik, ahol a legnagyobb hangsúly a művészettörténeten és a művészi készségeken van. Az elmúlt évtizedekben tanúi lehettünk a gazdasági gondolkodásmód előretörésének, ami a kreativitás és az innováció fontosságára helyezi a hangsúlyt. Emellett volt, van és mindig is lesz egy társadalmi érvrendszer, amelyben a művészeti és kulturális oktatás a társadalmi kohézió és azonosság előmozdítójaként jelenik meg.

Az kulturális tudatosság és kifejezőképesség európai uniós definíciója valamennyi fenti dimenziót érinti. A fenti nézőpontok mind normatív álláspontot képviselnek, ami nem okoz gondot mindaddig, amíg ennek tudatában vagyunk. Az álláspont, amit ez a jelentés képvisel, a humanista, demokratikus gondolkodásmód hagyományában gyökerezik. A demokrácia és a véleménynyilvánítás szabadságának vitathatatlan alapelvei garantálják azt a termékeny talajt, amelyen emberi képességeink tökéletesen kifejlődhetnek és gyarapodhatnak. A mai világban – amikor képek tömegének, állandó és gyors változásnak, valamint az önrendelkezés és önazonosság iránti határozott igénynek vagyunk kitéve – a kulturális tudatosságot és kifejezőképességet teljes joggal nevezzük *kulcs*kompetenciának. Nehéz túlbecsülni ennek a kompetenciának a jelentőségét egy olyan időszakban, amikor Európában ilyen hatalmas nyomás nehezedik a nyitottságra, az optimizmusra és a toleranciára.

2. A jelentés körülményei

Ez a jelentés egy, az Európai Unió tagállamait képviselő 25 szakértőből álló csoport munkájának az eredménye. A munkacsoportot 2014 márciusában állították fel a Tanács 2011-2014. évre szóló kulturális munkaterve² keretében, amelynek feladata az Európai Kulturális Menetrend végrehajtása.

A csoport munkáját segítette a hasznos transzverzális megközelítés, mivel a csoportban mind az oktatási, mind a kulturális ágazatok képviselői megjelentek (minisztériumi osztályok, országos szakértői központok, tanácsadó testületek és gyakorlati szakemberek a kultúra/oktatás területéről).

A kézikönyv célja, hogy a politikai döntéshozóknak inspiráló gyakorlatokat és célzott ajánlásokat kínáljon a kulturális tudatossággal és kifejezőképességgel kapcsolatban.

3. Kulturális tudatosság és kifejezőképesség - fogalommeghatározás

A kulturális tudatosság és kifejezőképesség úgy határozható meg, mint „annak elismerése, hogy az elképzelések, élmények és érzések különböző művészeti ágakon, így a zenén, az előadó-művészetben, az irodalmon és a képzőművészetben keresztül kreatív kifejezése fontos szerepet tölt be.”

A kulturális tudás magában foglalja a helyi, nemzeti és az európai kulturális örökség, valamint ezek világban elfoglalt helyének a megértését. Ebbe beletartozik a fő kulturális művek alapvető ismerete, ideértve a népszerű kortárs kultúrát. A szolidaritással és tisztelettel kapcsolatos európai

eszmények támogatásához elengedhetetlenül fontos megérteni Európa és a világ más régiói kulturális és nyelvi sokféleségét, az ennek megőrzésére irányuló igényt, és az esztétikai tényezők jelentőségét a mindennapokban.

A készségek egyaránt kapcsolódnak a tisztelethez és a kifejezéshez. Magukban foglalják továbbá annak a képességét, hogy az egyén össze tudja kapcsolni saját kreatív és kifejező nézőpontját mások véleményével, valamint hogy fel tudja ismerni azokat a társadalmi és gazdasági lehetőségeket, amelyeket kulturális jellegű cselekvésben tud megvalósítani. A jelenlegi helyzetben, amikor a folyamatosan változó társadalmakban kiemelt figyelmet kap a növekedés és a munkahelyteremtés, nélkülözhetetlen a kulturális kifejeződések hatása a kreatív képességek fejlesztésében, ami a különböző szakmai összefüggésekbe is átvihető.

4. A tagállamok jó gyakorlatai

A 8. kulcskompetencia (KC#8), azaz a kulturális tudatosság és kifejezőképesség európai alkalmazásának megvizsgálásához 43 konkrét gyakorlat³ került meghatározásra, amelyek jól megvilágítják, hogyan lehet a 8. kulcskompetenciát közvetlen és közvetett módon elősegíteni. Ezek egy része úja művészeti és a kulturális oktatás terén, míg mások már évek óta ismert megalapozott gyakorlatok illetve szervezetek.

Tanulhatunk a megfigyelhető sokféle megközelítésből, így született a hét „tanulság”. A feladat során a jelent megvizsgálva szemléljük a jövőt. A kézikönyvben ismertetett tanulságok megmutatják, hogy a tagállamok hogyan illesztik be a 8. kulcskompetenciát az élethosszig tartó tanulásról szóló jelenlegi szakpolitikáikba, ugyanakkor annak az elemzése, hogy mit tekintünk jó gyakorlatnak, segít javaslatokat megfogalmazni a művészeti és kulturális oktatás területének jövőbeni fejlesztésére vonatkozóan.

TANULSÁGOK

1. A szakpolitikák és projektek kidolgozása során vegyük figyelembe a kulturális tudatosság és kifejezőképesség sikeres fejlesztésének az előfeltételeit.
2. Tekintsük át újra a tanárok és a tantervek döntő szerepét.
3. A kulturális tudatosság és kifejezőképesség egy bölcsőtől a sírig elkísérő kulcskompetencia.
4. Gondoljuk át a kulturális tudatosság különböző rétegeit.
5. A kultúra sokrétű, a kulturális tudatosság és kifejezőképesség pedig sokféleképpen tanítható.
6. A kulturális tudatosság és kifejezőképesség az oktatásban részt vevő számos különböző kulcsszereplő közös felelőssége.
7. Ideje stratégiai módon gondolkodni a kulturális tudatosságról és kifejezőképességről.

4. Következtetések és ajánlások

A kulturális tudatosság és kifejezőképesség gyakorlati megvalósítása számos különböző területen és szakpolitikai szinten von maga után következményeket, a tanároknak a diákok tehetségét ösztönző osztálytermi munkájától kezdve az olyan UNESCO-s kezdeményezésekig, amelyek elősegítik a művészeti oktatásról folyó nemzetek feletti párbeszédet.

A kulturális tudatossággal és kifejezőképességgel természetesen a kulturális és oktatási politikák keretében is foglalkozni kell, először is azonban egy stratégiaibb és integráltabb megközelítés kidolgozása szükséges.

Ajánlások a kultúráért és oktatásért felelős hatóságok számára nemzeti és európai szinten

A POLITIKÁK INTEGRÁLT KIDOLGOZÁSÁHOZ

1. A jobb hozzáférés és a fenntarthatóság érdekében össze kell kapcsolni a különböző szakpolitikai területeket/ágazatokat a tagállamokon belül, több ágazatot érintő infrastruktúra támogatásával.
2. A projektek és kutatási eredmények cseréjén keresztül javítani kell a politikai döntéshozatal tudásalapját a kulturális tudatosság és kifejezőképesség területén.
3. A kiváló minőséget biztosító megfelelő monitoring módszerek kifejlesztésével támogatni kell a szakpolitikák kidolgozását a kulturális tudatosság és kifejezőképesség területén.

A KULTURÁLIS POLITIKA SZÁMÁRA

4. A kulturális tapasztalatokat minél hozzáférhetőbbé kell tenni valamennyi állampolgár számára.
5. Minden állampolgárt ösztönözni kell a kulturális részvételre, kiemelt figyelmet fordítva már egészen fiatal kortól kezdve a gyerekekre, valamint a hátrányos társadalmi-gazdasági háttérű polgárookra.
6. Tudatosítani kell a kulturális intézmények és termékek jelentőségét, hangsúlyozva összefüggésüket a társadalmi kihívásokkal.
7. Különös figyelmet kell fordítani a kulturális tudatosság és kifejezőképesség élethosszig tartó, nemzedékek közötti és kultúrák közötti elsajátítására a társadalmi kohézió erősítése érdekében.

AZ OKTATÁSPOLITIKA SZÁMÁRA

8. A kulturális tudatosságot és kifejezőképességet magas színvonalon, megfelelő értékelés és monitorozás mellett integrálni kell a többségi alapfokú és középfokú oktatásba.
9. Fejleszteni kell a tanári alapképzést és a folyamatos szakmai továbbképzést (CPD) minden pedagógus (tanárok, intézményvezetők, a kora gyermekkori nevelésben és gondozásban (ECEC) valamint a szakmai oktatásban és továbbképzésben (VET) dolgozó szakemberek, felsőoktatási (HE) előadók és kisegítő személyzet, valamint a kulturális oktatás szakemberei) számára azon készségek és ismeretek javítása érdekében, amelyek ahhoz szükségesek, hogy fejleszthessék a kulturális tudatosságot és kifejezőképességet a tanulóknál és az intézményekben.
10. Olyan programokat és eszközöket kell megtervezni, megvalósítani és értékelni, amelyek az iskolákkal való fenntartható együttműködés kialakítására ösztönzik a projekteket illetve az intézményeket. Megfontolandó a szakpolitika összekapcsolása a kulturális intézmények közfinanszírozásával.

11. Intézkedéseket kell tenni a művészeti oktatás színvonalának az emelésére és a kiváló minőség fenntartására, mind a formális, mind a nem formális tanulási környezetben.

A teljes jelentés elérhető az alábbi linken:

http://ec.europa.eu/culture/library/index_en.htm

Az OMC munkacsoport társelnökei:

- Jan Jaap Knol (a Kulturális Részvétel Alap igazgatója, Hollandia)
- Brecht Demeulenaere (Flamand Oktatási és Továbbképzési Minisztérium, Belgium)

További információkért kérjük, lépjen kapcsolatba az alábbiakkal:

Európai Bizottság

Oktatásügyi és Kulturális Főigazgatóság

D Főigazgatóság – Kultúra és Kreativitás

D1 egység – Kulturális Diverzitás és Innováció

Email: EAC-UNITE-D1@ec.europa.eu

Lábjegyzetek:

¹ Az Európai Parlament és a Tanács ajánlása (2006. december 18.) az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32006H0962>

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Acu0007>

³ A projektről részletes információkat talál a Kézikönyv mellékletében.